

ידיים ורגלים דאורייתא הוא, אפילו מקרות הגבר עד צפרא פסלה לינה, שהרי בזמן קרות הגבר עדיין הוא לילה, אם כן תיקשי, הא, המשנה במסכת תמיד, מני?

אי רבי, הא אמר פסלה לינה ולא יועיל קידוש הידיים והרגלים בקרות הגבר לעבודתם לאחר עלות השחר. אי רבי אלעזר ברבי שמעון, למה הוצרכו בכלל לקדש, והרי קידשו כבר ידיהם להקטר החלבים בלילה, ואם כן, הא אמר רבי אלעזר ברבי שמעון כי אפילו מכאן ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש?!

ומתריצין: לעולם המשנה במסכת תמיד היא כרבי אלעזר ברבי שמעון, והכא, שהיו צריכים לקדש ידיהם ורגליהם לעבודת הדשן, לא מדובר בכהנים שכבר עבדו בלילה, אלא בכהני חדתי, בכהנים חדשים שלא עבדו בלילה, ובאים עתה להתחיל עבודתם, ולפיכך היו צריכים לקדש ידיהם ורגליהם.

איבעיא להו: יציאה שיוצא הכהן מחוץ לעזרה⁽¹⁾

מהתפוח למטה, וזו נחשבת עבודה, ורק ההוצאה מלמטה לחוץ לעיר אינה עבודה, [וכן כתב הר"י קורקוס], אך מרש"י משמע שהוציאוהו מהמזבח לחוץ. ויתכן שדעתו כהראב"ד [שם ה"ז] שתפוח הוא טבלא בנויה במזבח, וההרמה מהמזבח עליו היא עבודה. אך להרמב"ם הוא צבור של דשן, ולא שייך עבודה בהעברת הדשן ממקום למקום במזבח. ומלשון הרמב"ם [שם ה"ג] משמע בפשטות שהעבודה היא במה שהיו מסדרים בצדי המזבח את האברים והאימורים שלא התעכלו בערב, כדי שלא יפסלו בלינה.

1. בפשטות נראה שספק הגמרא הוא לרבי אלעזר שלינה אינה פוסלת, האם יציאה פוסלת מפני שיש בה יותר הסחת דעת, או שאין בה יותר הסח דעת כי יכול לחזור. אבל לרבי שלינה פוסלת, ודאי גם יציאה תפסול, וכן משמע מדברי השטמ"ק שלפי רבי לינה פוסלת משום גישה חדשה, ואפילו בלא היסח הדעת [וראה באות כו שהיתה גירסא אחרת באיבעיא זו]. אולם מדברי הרמב"ם מוכח שלא ביאר כן, שהרי פסק [בפ"ה מביא"מ ה"ח] כרבי, שלינה פוסלת, ומאידך לענין יציאה כתב [שם בה"ז] שעבודתו כשרה, וכן הקשה בטהרת הקדש.

ובק"ן אורה ביאר, שכונת הגמרא, שלא מיבעיא שיש להסתפק לדעת רבי שלינה פוסלת, האם גם יציאה פוסלת, אלא אפילו אם תמצו לומר שלינה אינה פוסלת יש להסתפק אם יציאה תפסול, או לא תפסול כי בידו לחזור. ותמה על כך בשפת אמת שאם כן היה ראוי לפרש "אם תמצו לומר כרבי אלעזר" ועוד שאין ראיה לספק זה מהברייתא, שהרי יתכן להעמידה כרבי שאמר לינה פוסלת, ונאמר שרק לשיטתו יציאה פוסלת, ולא לרבי אלעזר.

מיתביי מהמשנה ששינו במסכת תמיד: ראוהו אחיו הכהנים, את הכהן שזכה לתרום את הדשן, שירד מהמזבח עם המחטה של הגחלים המאוכלות, ועתה היה תפקידם להוריד את שאר הדשן שעל המזבח או לצבורו מעליו ל"תפוח" שבאמצע המזבח, מיד הן רצו ובאו, מיהרו וקידשו ידיהם ורגליהם מן הכיור!⁽¹⁵⁾

וכעת הניחה הגמרא שמדובר בכהנים שעבדו כל הלילה וכבר קידשו ידיהם ורגליהם, ועתה הם צריכים לקדשם שוב כדי שיוכלו להמשיך ולעבוד את עבודת דישון המזבח אפילו לאחר שיעלה עמוד השחר, ואם כן, בשלמא לאביי, דמוקים לה לרבי רבי יוחנן כרבי, ופסול לינה הוא רק גזירה דרבנן, ומודו רבי דמקרות הגבר עד צפרא לא פסלה לינה, הא מני – רבי היא, ולפיכך מועיל הקידוש שמקדשים עם קרות הגבר אפילו לעבודה שמתמסכת לאחר עלות עמוד השחר.

אלא לרבי, דמוקים לה לרבי יוחנן כרבי אלעזר ברבי שמעון. אבל לרבי, דסבר פסול לינה בקידוש

מתחלת אלא בפסול דאורייתא.

ובק"ן אורה נקט שהרמב"ם פוסק כרבי אליבא דרבי יוחנן, שאף על פי שלינה פוסלת מדאורייתא כרבי, אם קידש לתרומת הדשן שוב אינו מקדש, כי קידש לתחילת עבודה. ולדבריו צריך לומר שאין עמוד השחר פוסל בקידוש כשאר קדשים, כי אינו חלות פסול כמו בקדשים, אלא חסרון קידוש לגישה חדשה, ועל חסרון זה לא גזרו בזמן מועט של מקרות הגבר עד צפרא.

15. במקדש דוד [ל"ב א'] תמה למה הוצרכו קידוש ידיים ורגלים להוצאת הדשן, והרי אינה עבודה כמבואר ברמב"ם [פ"ב מתמידין ומוספין ה"טז], וגם לא מצינו שצריך לקדש לצורך נגיעה בכלי שרת.

וראה בקרית ספר [שם] שהחייב הוא מדיני קריבה אל המזבח, וכמו שכתב הרמב"ם בפירושו המשנה לתמיד [] שאין קרבים למזבח אלא אחר קידוש ידיים ורגלים, וטעמו כמו שאין זר קרב אל המזבח, כך כהן שאינו רחוק ידיים ורגלים נחשב זר לקריבה כמו שהוא זר לעבודה.

אך במקדש דוד הוכיח שרש"י אינו סובר כן, שהרי כתב שכהנים אלו שהיו מקדשי ידיים מאתמול [להוה אמינא] צריכים לקדש שמא ימשך היום ויחול פסול לינה, ואילו על הקידוש לצורך קריבה למזבח אין פסול לינה, שהרי אפילו זר שקרב למזבח [ואפילו אם קרב באיסור] מותר לו להמשיך לשהות בו [כמבואר ביומא כו ב] כי רק הכניסה נאסרה, אך כיון שקידש אין הלינה פוסלתו. ולכן הסיק שרש"י סובר שהוצאת הדשן והעלאתו לתפוח עבודה היא.

הגרי"ז ביאר שלדעת הרמב"ם [שם ה"ג] מורידין דשן

דפריש ביציאתו מעבודתו, נחשב הדבר כמי שאסוחי דעתיה מעבודה וצריך לחזור ולקדש. או דילמא, כיון דבידו לחזור ולעבוד, לא מסח דעתו מהעבודה, ואינו צריך לקדש?

תא שמע: קידש ידיו ורגליו, ונטמאו הידים בטומאה מדרבנן המטמאה את הידים בלבד, וכגון

מהו שתועיל לפסול בקידוש ידים ורגלים מדין "יוצא" אף שלא הסיח דעתו? (2)

שהרי גם אם תימצוי לומר שלינה לא פסלה בקידוש ידים ורגלים, יתכן שהטעם לכך הוא משום דלא פירש מעבודה (3) ולכן אין עלות השחר פוסל את קידושו מאתמול. אבל יציאה אל מחוץ לעזרה,

רק לרבי אלעזר, אם יציאה יש בה היסח הדעת יותר מלינה או פחות, אך לרבי שפוסל בלינה מדין פסול לינה אין ראייה מה יסבור בהיסח הדעת, ולכן נקט שביצא לא נפשט הספק. וראה בקרן אורה ולהלן בהערה 11, ובהערה 13 לתוס'.

ובאבי עזרי [שם] כתב שרשי מפרש שהיסח הדעת אינו סיבת הפסול, אלא טעם להחשיבו כבא בביאה חדשה, אך אחר שהוא ביאה חדשה הפסול הוא משום יוצא, ונחשב שהמים נפסלים ביוצא כיון שהתקדש בכלי שרת. והספק הוא לכו"ע, אם ביציאה יש הסח הדעת עד כדי שתחשב ביאה חדשה או לא, וזו כנראה גם כוונת הגרי"ז בכתביו. ובספרו [הלכות פרה אדומה דף סד ב]. [אולם מלשון רשי בסמוך ד"ה את"ל משמע שהפסול חל על ידי הסח הדעת, וראה קרן אורה].

ולפי זה מובנת לשון הרמב"ם [פ"ה מכהמ"ק ה"ג] לגבי קידוש ידים ורגלים, "ולא יצא מן המקדש ולא יישן ולא יטול מים ולא יסיח דעתו", שמבואר כי אין פסול יציאה משום הסח דעת, אלא שגורו על יציאה משום שיתכן בה הסחת דעת כדי ביאה חדשה. [וראה הערה 1 לתוס' בעמוד א']. וגם דברי הרמב"ם להכשיר ביציאת ידיו לכתחילה מובנים בין לפי רבי ובין לפי רבי אלעזר.

וראה דברי רשי לעיל [ט ב] ד"ה אינו שרבי אלעזר הכשיר לינה בקידוש ידים ורגלים כך אם לא יצא ולא הסיח דעתו. והב"ח ציין לסוגיין באיבעיא היא דלא איפשטא אם יציאה פוסלת או לא. והגרא"ל מאלוין הביא מספר ושב הכהן שכתב כי דעת רשי שגם רבי אליעזר מצריך קידוש חדש לצורך העבודה אחר לינה, אלא שאין העבודה נפסלת בחסרון קידוש זה, אבל בסוגיין הנידון הוא על פסול הגברא ביוצא, והספק הוא אם העבודה נפסלת בפסול יוצא. [וראה עוד בהערות על תוס'].

3. רשי פירש שבלינה לא פירש מעבודה, ומשמע שהצד לפסול ביציאה הוא משום שפורש מעבודה, ולא משום שיצא מהעזרה. ותמה הב"ח שהרי לעיל [ט ב] מבואר שרבי אלעזר בב"ש חולק ומכשיר גם כשפסק מעבודה, כי לא הסיח דעתו, ואם כן הצד לפסול ביציאה אינו משום שפרש מהעבודה, אלא משום שיצא מהעזרה.

ובפשטות כוונת רשי לומר שהנידון בחלק זה אינו משום פסול יוצא, אלא אף לרבי אלעזר שאינו סובר שהפסולים חלים על קידוש, מכל מקום הוא מודה שבהסח דעת מהעבודה, נפסל, והיציאה מהמקדש נחשבת להסח דעת בעבודה.

אך לשון הגמרא קצת דחוק כי "דפריש" משמע מהעזרה, ו"אסוחי אסח דעתיה" מהעבודה, ורשי פירש "דפריש"

ולכן ביאר שהספק לדעת רבי, ואלבא דאבי שאמר שלינה פוסלת רק מדרבנן והספק הוא, כיון שלא מצינו שגורו רבנן על יציאה – לא תפסול, או דילמא שיציאה פוסלת מן התורה משום הסח הדעת, ולפי זה מובן מה שכתב הכסף משנה שהרמב"ם פסק שלינה פוסלת ויציאה אינה גורמת שיחלל עבודה, כי יציאה היא בעיא דלא איפשטא, ולא נקט שגזירה דרבנן לא פוסלת, כיון שלגבי יציאה הספק הוא לפסלה מדאורייתא, [וראה טהרת הקודש ואבי עזרי] [פ"ה מביא"מ ה"ד].

והנצי"ב במרומו שדה ביאר שספק הגמרא בתחילה לרבי שלינה פוסלת משום "בגשתם" ואי אפשר ללמוד ממנה מה דין יציאה ששייך בה פסול רק משום היסח הדעת, אך פסול "יציאה" מצד עצמו לא נדע מלינה. ואחר כך מוסיפה הגמרא שגם אם תמצא לומר כרבי אלעזר שלינה אינה פוסלת, עדין יש לומר שיציאה תפסול משום היסח הדעת. ולפי זה מובן למה חילק הרמב"ם בין לינה שפוסלת כרבי, משום דכתיב "בגשתם", אך יציאה מספק אינה פוסלת. וראה עוד בהערה הבאה.

2. רשי פירש שהספק הוא אם יש בקידוש ידים ורגלים פסול יוצא הפוסל בכל קדשים שקדשו בכלי שרת. והקשו תוס' שהרי בגמרא מבואר שצדדי הספק הם אם יש הסח דעת או לא. וגם חילוק הגמרא בין יצאו ידיו או כל גופו לכאורה שייך רק להסח דעתו ולא ליציאה בפועל. [וראה להלן הערה 5].

וביאר הבית הלוי [ה' י"ב] בשם הפנים מאירות שרשי נקט שבתחילה דנה הגמרא לדעת רבי שלינה פוסלת, ולשיטתו הנידון הוא אם פסול יוצא הוא כפסול לינה או לא, [ובצאן קדשים נקט שלדעת רבי פשיטא ליה שיציאה פוסלת בלינה, וכמו שחל פסול לינה על מי כיוור שנגבו כך חל פסול יציאה]. ואחר כך דנה הגמרא אם תמצוי לומר כרבי אלעזר שאין פסול לינה, וכן אין פסול יוצא, האם יש ביציאה פסול מצד הסח דעתו, וכך מסקינן שהאיבעיא לרבי אלעזר היא רק ביצא גופו מצד הסח דעתו, ולא ביצאו ידיו, שרבי אלעזר אינו פוסל ביצא וכן כתב השפת אמת.

אולם מדברי הרמב"ם מוכח שלא למד כן, כי פסק [בפ"ה מביא"מ ה"ג, וכנ"ל] כרבי שלינה פוסלת, ומאידך כתב [שם בה"ה] שיצאו ידיו אין צריך לחזור ולקדש, ויצא כל גופו צריך לקדש לכתחילה, וביאר בכסף משנה שביצא גופו לא נפשט הספק, אך ביצאו ידיו מסקינן שהם בקדושתן, ולביאור הבית הלוי הלא כל הכשר ידיו הוא רק משום שהיסח דעת תלוי בכל גופו, אבל לרבי שהנידון לפסול משום "יוצא" הרי גם על ידיו היא בעיא דלא איפשטא. ובהכרח שלמד תוס' שהנידון הוא

ובודאי אינו צריך לשוב ולקדש. **כי קא מיבעיא, יצא כל גופו, מאי?** (6)

תא שמע: כהן שלא היה רחוק ידים ורגלים הרי הוא מקדש אותם ממי הכיור או ממים הנתונים בכלי שרת אחר, לפי שכל כלי שרת ראויים לקדש מהם את ידיו ורגליו (7).

הנוגע בפיגול או בנותר שגזרו חכמים שיטמאו את הידים (4), **מטבילין** לידים בלבד, ואין צריך לקדש את ידיו ורגליו. ואם יצאו ידיו, שהושיטן כלפי חוץ, כשגופו נשאר בפנים, הרי הן בקדושתן! (5) ומוכח שיציאה אינה פוסלת.

ורחינן: יצאו ידיו בלבד לא קמייבעיא לן כלל,

רק אם הפסול משום הסח דעת, כי פסול יוצא שייך על כל חלק היוצא בפני עצמו, והבאנו מדברי הבית הלוי שזו גופא כוונת הגמרא לומר שהספק רק לרבי אלעזר שאינו פוסל בלינה ויוצא, וכל הנידון רק אם הסיח דעתו, אך בקרן אורה כתב שגם מדין יוצא לא חל פסול כשהוציא רק ידיו, ולא ביאר מה הטעם לכך. ולפי ביאור האבי עזרי שמשום הסח הדעת גזרו פסול יוצא, יתכן שלא גזרו באופן שגופו בפנים, כי ודאי אינו מסיח דעתו, וצ"ע.

ובאבני עזרי [פ"ה מביא"מ ה"ט] ביאר, שהקידוש נעשה רק על ידי הכהן, אך הוא חל על כל גופו, ובודאי דין פסול יוצא תלוי בכל גופו, ואם הוציא רק ידיו אינן נפסלות, שאין זה כיציאת בשר קדשים.

אולם בכסף משנה הקשה למה לא פשטה הגמרא שהקידוש נפסל ביציאת כל גופו ממה שלא אמרו חידו שטפי, ש"יצא כל גופו כשר", ותיירך שאילו שנינו "יצא כל גופו" הוה אמינא דהיינו חוץ מידיו, יש סברא שהפסול תלוי ביציאת ידיו שהן הנפסלות ביציאה, ומשמע דלא כסברת האבי עזרי.

ובקרן אורה תמה על הכסף משנה, שהרי להלן אמרו גם "נטמאו ידיו לא מיבעיא לן" ושם לא שייך תירוץ הכסף משנה, שודאי אם נטמא גופו נטמאו ידיו, ולכן כתב שזה גופא ספק הגמרא, אך דוקא יצאו או נטמאו ידיו אין צריך לקדש אבל יצא כל גופו צריך לקדש, או שאפילו יצא ונטמא כל גופו אין צריך לקדש עד שיצא כולו כולל ידיו.

וראה בכתבי הגרי"ז [בסמוך] שביאר כי גזרו פסול דוקא ביציאת או בטומאת כל הגוף שיש בה היסח הדעת, אבל ביציאת וטומאת ידיו אין הסח הדעת ולא גזרו, וגם דבריו תמוהים לכאורה שהרי אמרו כן גם לגבי טומאת ידיו, והרי כיון שנטמאו אינו יכול לעבוד בהן ולמה לא יהא הסח הדעת, ועוד שהרי לדעתו גזרו פסול אף במקום שברור שלא הסיח דעתו, כיון שיש היסח דעת ביציאה ובטומאה, ואם כן מאי שנא דין הידים שאין נפסלות.

וצריך לומר שלא שייך לגזור פסול על יציאת וטומאת ידים אלא כדן טומאת ידים ולא כטומאת כל הגוף, ופסול זה קל ולא גורוהו, והסח הדעת אין כאן אלא מהקידוש ולא מהעבודה כיון שהכהן ראוי ורק ידיו טעונות נקיטות. וצ"ע.

7. פירש רש"י או כיוור או כלי שרת, ומשמע שבפנים מקדש לכתחילה בכלי שרת אחר, וכן נקט הרמב"ן [שמות ל]. אבל רש"י ביומא [לא ב] כתב שקידוש ראשון ביו"כ אינו מקדש מקיתון של זהב אלא מכיור.

ולכאורה תמוה, אם יכול לקדש מכלי שרת, כיצד נלמד ממקום הכיור שצריך לקדש בפנים, והרי אינו חייב לקדש

מהעבודה. ואולי דעת רש"י שהסחת הדעת היא מהקידוש, [דלא כמבואר בתוד"ה קידוש] ומפרש דכיון דפריש מעבודה ביציאה מהמקדש, נמצא מסיח דעתו מהקידוש, וכן משמע בדבריו בסוף העמוד, וראה הערה 10, וצ"ע.

4. רש"י פירש שנטמאו רק הידים, והיינו באופן שנגעו בפיגול או נותר. והקשה המנחת חנוך [קן] איך נטמאו הרי קיימא לן בפסחים [יט א] שאין טומאת ידים במקדש. וכתב שאין לומר שנטמאו חוץ לעזרה, שהרי אם כן מה הוסיף בסיפא כשאמר יצאו ידיו הרי הן בקדושתן, והרי כבר אמר שאפילו נטמאו בחוץ אין צריך לחזור ולקדש. ובמצפה איתן הוסיף שהרי הרמב"ם נקט [פ"ה מאה"ט] שאף אם נטמאו בחוץ כשהכניסן למקדש אין בהם טומאה. ובודאי שאין צריכין טבילה.

וראה במצפה איתן שההלכה שאין טומאת ידים במקדש נאמרה רק לענין שאין נגיעתן אוסרת את הקדשים באכילה, אבל אסור לעבוד בהן עד שיטבלם. וכן כתב בקהילות יעקב [ט"ז].

ובכתבי הגרי"ז [בסמוך] הוכיח שחל פסול טומאה על הידים ואין הפסול מדין הסח הדעת גרידא, שהרי הירושלמי [פ"ב דיומא] דן אם הציץ מרצה על טומאת ידים, ובהסח הדעת לא שייך ריצוי, אך רחה את הביאור שאסור בעבודה, כי מה שייכות יש בין טומאת ידים לעבודה, ע"ש. וכן מבואר ברמב"ן בחולין [לג א] שאין טומאת ידים במקדש לענין עבודה כי עבודה כשרה רק בכהנים.

ובדברי רש"י בפסחים [יט א] מצינו ששייך טומאת ידים במקדש, שכתב שאין קבלת טומאה על הידים במקדש, ואם כן כשנטמאו בחוץ הן טמאות גם במקדש, ולפירושו נמצא שהספק בציץ הוא אם מרצה על הקרבן שנטמא, וממה שנקט רש"י דוקא שנגע בפיגול ונותר משמע שיש בהם דין טומאה מיוחד. וראה מקדש דוד [כו ו] ובהגדה.

5. בפנים מאירות הקשה הרי להלן אמרינן "אם תמצא לומר יציאה לא פסלה, טומאה מהו" והיא חמורה משום דגברא לא חזי, ואם כן מאחר ששנינו שנטמאו ידיו אין צריך לקדש כל שכן כשיצאו, [ובפשטות השמייענו שאף אין צריך להטבילן, וכנראה הוקשה לו שינה פשיטא].

ובשפת אמת להלן כתב שיש גם סברא להחמיר ביציאה מטומאה, כי יצא מרצונו והסיח דעתו, מה שאין כן בטומאה ששייכת גם באקראי, [ונקטה בגמרא לשון "את"ל" רק כדי לומר שההלכה היא ביציאה אינה פוסלת].

6. בהערה 2 הערנו שהחילוק בין יצאו ידיו ליצא כל גופו שייך

קידש בפנים במקומו הראוי, והרי הוא נפסל משום יציאה, שהרי כשמקדש בחוץ אין לך יציאה גדולה מזו. אלא מוכח שאינו נפסל משום יציאה! (9)

והינין: **דילמא** הפסול של "קידש בכלי שרת בחוץ" מדובר באופן שלא יצא גופו אלא רק ידיו וקידשם בחוץ. **היכי דמי** – כגון דאפיק ידיו לבר, לחוץ, וקידש אותם בחוץ במים מכלי שרת, ולכן נפסלו רק משום שלא היה הקידוש בפנים ולא מדין יוצא. **אבל יצא כל גופו עדיין תיבעי לך**, האם חייב לחזור ולקדש?!

אמר ליה רב זבד לרב פפא, תא שמע: יצא הכהן חוץ לחומת העזרה, אם כדי לשהות בחוץ יצא, הרי הוא טעון טבילה. (10) אם לפי שעה (11) יצא,

וקידש זה שמקדש הכהן מהכיוור או מכלי שרת צריך להעשות בפנים העזרה, שהרי קבע הכתוב מקום לכיוור בעזרה, ולפיכך צריך לקדשם במקום זה! (8)

קידש בכלי שרת בחוץ לעזרה, או שקידש בכלי חול בפנים העזרה, או שלא קידש ידיו ורגליו אלא טבל במו מערה הכשרים לטבילה, ועבד – עבודתו פסולה! כי אף על פי שטבילה חשובה מקידוש ידים ורגלים שהרי טובל כל גופו, מכל מקום אינה מועילה במקום קידוש מכלי שרת!

והייקנין: **טעמא דקידש בכלי שרת בחוץ, לכן לא מועיל קידושו, הא קידש בפנים, ויצא וחזר ועבד, עבודתו כשירה.** שאילו הקידוש נפסל משום שיצא, למה הוצרך לומר שהקידוש בחוץ נפסל משום שלא

הנה **בירושלמי** (יומא כג ב) הביאו הביאו רביא מברייתא דלא כרבי יוסה שאמר שגם קידוש ראשון ביו"כ נעשה בקיתון של זהב, דתנן "הכיוור והכין מעכבין", ודחו, שהכוונה ש"מקומן מעכב".

ובקרנן העדה ביאר את הדחיה בשני אופנים, או שהכוונה שהכיוור והכין מעכבין זה את זה, או שאם אין הכיוור במקומו אי אפשר לקדש גם בשאר כלים, אך כשהוא במקומו יכול לקדש גם בשאר כלים, ותמוה כיצד מעכב, והרי אין בית המקדש נפסל. אולם מפירוש רש"י כאן נראה שהכוונה היא שלמדו מכיוור שמקום הקידוש מעכב, שצריך לקדש דוקא בפנים משום שהכיוור בפנים. וראה **משך חכמה** [שם].

אולם יתכן שחסרון הכיוור מעכב משום "הכל בכתב" שהוא דין בין חסרון בבנין הבית ובין בכליו [כמבואר בבכורות יז ב], וחסרון זה אינו מעכב אלא בקידוש לצורך עבודה שהוא מדיני עבודה, אך יתכן שאינו חסרון לגבי קידוש לצורך ביאה ריקנית או עשיית פרה, כי בהם אין כלל מצות כיוור, ויכול לקדש בחוץ.

9. **רש"י** פירש שהראיה היא, כי אילו קידש בפנים, ויצא פסולה, קידש בחוץ פשיטא שפסולה משום שהוא בחוץ, ואין צורך לפסול משום שהקידוש בחוץ פסול. וראה **בדבר אברהם** [ח"ג א לב] שהוכיח מכאן שדבר שלא היה מעולם במחיצתו נחשב "יוצא", אך אם הנידון לפסול משום הסס דעת אין מכאן ראיה לפסול יוצא.

ובקרן אורה הקשה שהרי יתכן שנקטו שקידש בחוץ כדי לפסול בודאי, כי ביצא נפסל רק מספק שמא הסיח דעתו, אכן לפי ביאור **האבי עזרי** [בהערה 2] לדעת רש"י אין פסול היציאה תלוי בהיסח דעתו בפועל, כי אין הסס הדעת פוסל, אלא גזרו פסול יציאה, והוא חל בודאי, ולדעת תוס' צריך לומר כמו שכתב הקרן אורה שנחשב הסס הדעת בבירור.

10. **תוס'** [בד"ה כל] פירשו שאין יציאה באמצע עבודה פוסלת בשהות מועטת, וכל הנידון בסוגיין הוא רק ביצא באמצע עבודתו ושהה שאז דינו כיצא להטיל מים, או שיצא שלא בשעת עבודה ואפילו לא שהה, וכל חילוקים אלו שייכים רק

ככיוור. וכתב **במשך חכמה** [שמות ל] שלשם כך נאמר "ונתת שמה מים" ולא "ונתת בו מים" לומר שגם קידוש בכלי שרת יעשה במקום כיוור, בין האולם למזבח.

ובדברי **הרמב"ם** מצינו לכאורה סתירה בזה, שכתב [פ"ה מביא"מ ה"ג] שלכתחילה צריך לקדש מהכיוור, ואילו בעבודת יו"כ [בפ"ב] לא חילק בין קידוש ראשון לשאר קידושים, ומשמע שכולן נעשין בקיתון של זהב. וראה **בראב"ד** [סוף פ"ק דתמיד] שמחלק בין קידוש לעבודה שצריך לעשותו בכיוור, לקידוש לכניסה שדי בכלי שרת, וראה בהערה הבאה. [ולאהלן כב. נרחיב בדין זה].

8. פירש **רש"י** שהרי הוקבע לו מקום בעזרה לו מקום בעזרה דכתיב "ונתת את הכיוור" והתם כתיב ורחצו ממנו. ולביאורו אפשר לישב את קשית **הגרי"ז** [בפ"ב מעיו"כ] למה הוצרכו קרא ללמד שעשרה קידושים ביו"כ נעשים בפנים, ומה החילוק ביניהם לשאר קידוש ידים ורגלים. [והוכיח מכך כמבואר לעיל יט ב] הערה [1], אולם לרש"י אין מקום הקידוש בפנים מדיני הקידוש, אלא משום שהכיוור בפנים, ועשרה קידושי יו"כ אין נעשים מן הכיוור אלא מקיתון של זהב, ורק מדין זה אפשר להוכיח כדבריו].

ובשפת אמת הוסיף טעם אחר לפסול קידוש ידים ורגלים בחוץ, משום דכתיב "לשרת" ושירות הוא רק בפנים, כי אין עבודה בחוץ. ונפקא מינה לעומד בחוץ ומקדש ידיו בפנים, שפסול, משום שהעובד צריך לעמוד בפנים, אך לרש"י יתכן שכשר כי רחץ במקום הכיוור, וכן נקט בכסף משנה [בהערה 6] שבאופן זה כשר.

ומה שנקט השפת אמת בפשטות שקידוש ידים ורגלים דינו כשירות ועבודה, כבר הבאנו לעיל [נט ב] הערה [10] שדנו בזה האחרונים, ולדעת הסוברים שהקידוש עצמו אינו עבודה ודינו רק כעבודה שנעשה קודם לה, נמצא שלולי הוקבע לו מקום בעזרה יכל לקדש בחוץ לצורך ביאה ריקנית או עשיית פרה שדין העבודה בחוץ. והוא הטעם גם שעשרה קידושים של יו"כ נעשין מקיתון של זהב, כי אינם לעבודה אלא מדיני כהן גדול ביו"כ, ודין קידוש מכיוור לא נאמר אלא לצורך עבודה.

הרי הוא טעון קידוש ידים ורגלים!

ש"לשהות" היינו מיסך רגליו שטעון טבילה, ו"לפי שעה" היינו מטיל מימיו שטעון קידוש ידים ורגלים.

תא שמע: כהן העוסק במעשה פרה אדומה בהר המשחה, מחוץ לירושלים כיצד הוא מקדש ידיו ורגליו לפני עבודתו בפרה – **רבי חייא בר יוסף אמר:** מקדש ידיו ורגליו בכלי שרת בפנים העזרה, ויוצא אל הר המשחה, שאין היציאה פוסלת את קידוש ידיו ורגליו. **ורבי יוחנן אמר:** אינו צריך לקדש בפנים ולא בכלי שרת, אלא מקדשם אפילו בחוץ, ואפילו בכלי חול, ואפילו במקורה של חרס!⁽¹²⁾

ורחינן: **אמר רב פפא:** שאני פרה אדומה, הואיל וכל מעשיה, שחיטתה ושריפתה, נעשים בחוץ,

אמר ליה רב פפא לרב זביד: אין פסולו משום היסח הדעת, אלא הכא במאי עסקינן, כגון שיצא להסך רגליו, והיינו שיצא "לשהות" ולכן צריך לטבול, וכן שיצא להטיל מימיו, שיצא "לפי שעה", ולכן צריך לקדש ידיו ורגליו.

ומקשינן: וכי אפשר להעמיד דין זה באופן שיצא להסך רגליו ולהטיל מימיו? **הא בהדיא כבר קתני לה בסיפא:** כל המיסך רגליו טעון טבילה. **וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים?!**

ומשנינן: **תני תחילה** אם לשהות טעון טבילה, ואם לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים! **והדר מפרש**

דעתו ולא הסיך רגליו ולא הטיל מים עבודתו כשרה. ודקדק **הקרבן אורה** שאילו הטיל מים עבודתו פסולה, אף שביציאה לבד אינה נפסלת, ומננין יצא להרמב"ם חילוק זה. **והמנחת חינוך** [ק"ו] תמה למה לא הזכיר הרמב"ם שהמטיל מים מחלל עבודתו רק אם שפסף.

וכתב **הבית הלוי** [א' ה' י"ד] שהרמב"ם נקט כי המטיל מים מסיח דעתו, כי יודע שישפסף, ואף שמשפסף ביד אחת צריך קידוש על שתי ידיו, [ודלא כמבואר במנחת חנוך שדי בקידוש ידו אחת בלבד].

וראה **בכתבי הגר"ח** [בענין נטי' סימן קמ"ג] שהטלת מים אינה מחייבת בקידוש ידים ורגלים שהרי אין הקידוש נחשב כמעשה טהרה, אלא שיש חיוב שיהיו ידיו מקודשות לעבודה, וכשהטיל מים מבטל בכך את הקידוש הקודם וצריך לחזור ולקדש.

12. **האחרונים** תמחו לפירוש תוס' שהנידון לפסול ביציאה משום היסח הדעת, מה הראיה מפרה, הרי יוצא לעבוד עבודתה ופשיטא שאין בכך היסח הדעת. [ואין לומר שזו כוונת תירוץ הגמרא שמעשיה בחוץ, כי אם כן אין ביאור להמשך השקו"ט, שהרי נמצא שבאמת דין קידוש ידים ורגלים שלה שזה לכל קידושי ידים ורגלים, וכדלהלן]. **ובשפת אמת** כתב שכוונת הגמרא להקשות לפי רבי שפוסל בלינה וגם ביציאה פשיטא לן לשיטתו שחל פסול יוצא, וזה שייך גם בפרה. וראה **קרבן אורה**.

והגר"ח¹² הוכיח מכאן שאף לפי תוס' גזרו פסול ביציאה, אלא שטעם הפסול הוא משום שברוב יציאות יש היסח הדעת, ומפרה מוכח שלא תקנו פסול יוצא, ונקט שגזרו פסול יוצא אפילו באופן שברור שלא הסיח דעתו, ואילו היה חל פסול יוצא, היה פוסל גם בפרה.

ולפי ביאור זה, נמצא שתירוץ הגמרא הוא, שבפרה לא פוסלת יציאה וממילא גם בקידוש שלה אין פסול זה, כי פסולי הקידוש הם מפסולי הקרבנות, ואינם נהגים בפרה, וכיון שכך הבכרה שבפרה עושים קידוש מיוחד לעבודתו חוץ, ואין קידוש ידים ורגלים שלה כדיון שאר קידוש ידים ורגלים שהוא דוקא

לפי שיטת תוס' שהנידון לפסול הוא משום היסח דעת. אך לרש"י שהנידון בפסול יוצא לכאורה לא שייך לחלק כן, וראה הערה 14 לתוס'.

וראה בפירש"י [ד"ה אם לשהות] שביאר כי בקושיא סברה הגמרא שהיוצא לשהות טעון טבילה משום היסח הדעת, ומשמע מדבריו שהיוצא לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים אף בלי היסח הדעת, ולכאורה היינו משום פסול יוצא, ומשמע שבהוה אמינא נקטה הגמרא שפסול יוצא אינו תלוי בהיסח הדעת בפועל. [אך לפי זה תקשי קושית תוס', שהרי למסקנא דחינן שיצא להטיל מים, וכדתנן כל המטיל וכו', ומשמע שרק מטיל מים נפסל ולא יוצא בעלמא].

וראה **בבית הלוי** [ח"א ה' סס"ק י"ג] שתמה למה לא הוכיחה הגמרא מהברייתא המובאת בירושלמי [כלאים פ"ט] שגם אם יצא רק לדבר עם חבריו לשעה טעון קידוש ידים ורגלים.

11. **רש"י** פירש ש"לפי שעה" היינו להטיל מים, וטעון קידוש כי מצוה לשפסף בידו ניצוצות שעל רגליו.

ובשפת אמת תמה שלכך די ברחיצה ולמה צריך קידוש, וכבר הערנו [בהערה 3] שרש"י נקט שהסחת דעת היא מהקידוש ידים ורגלים ולא מהעבודה, וכמו שכתב [בד"ה או דילמא] "יגוהר מליגע ידיו בדבר טינוף", ונמצא שדחיית הגמרא היא, שהיוצא לפי שעה חייב בקידוש משום הסחת דעת מנקיות, ולא משום פסול יוצא, וראה **מנחת חינוך** [ק"ו] שאם לא שפסף אינו צריך לקדש אפילו לכתחילה. אך **בתוס' ישנים** בימא הובאה דעת רבינו אלחנן שאף אם לא שפסף חייב בקידוש, ויתכן שדין זה תלוי אם משום היסח דעת גזרו פסול יוצא, ואף אם לא הסיח דעתו בפועל, וזו גופא דחיית הגמרא שאמנם חל פסול יוצא אך רק משום היסח דעתו. או שדחית הגמרא שאין פסול יוצא, אלא חייב בקידוש רק משום ששפסף, ואם לא שפסף אינו חייב.

והרמב"ם [פ"ה במיא"מ ה"ה] כתב יצא חוץ לחומת העזרה אם לשהות בחוץ טעון טבילה, ואם לחזור מיד טעון קידוש ידים ורגלים בלבד, ואם לא טבל ולא קידש הואיל ולא הסיח

איבעיא להו: טומאה שחלה על הכהן אחר קידוש ידיו ורגליו [וכעת הבינה הגמרא שהנידון בטומאת ידים בלבד ולא בטומאת הגוף], **מהו שתועיל לפסול לקידוש ידים ורגלים?** [והיינו, האם דיינו בטבילת ידיו להסרת הטומאה או שצריך לחזור ולקדש ידיו ורגליו?]

שהרי אפילו **אם תימצוי לומר יציאה לא פסלה**, יתכן דהיינו משום **דגברא** הא חזי לחזור ולעבוד בכל עת שירצה ולכן אינו מסיח דעתו, ואין הקידוש נפסל בהיסח הדעת. **אבל הכא שנטמא, דגברא לא חזי, שמא אסוחו מסח דעתיה מהקידוש, או דילמא, כיון דהדר חזי, שיחזור להיות ראוי**

לפיכך **לא פסלה בה יציאה לקידוש ידים ורגלים שנעשה בפנים ובכלי שרת** [לדעת רב חייא בר יוסף]⁽¹³⁾.

ומקשינן: **אי הכי**, שחלוק דין פרה אדומה לפי שכל מעשיה בחוץ, **למה לי כלל דמקדש בפנים ובכלי שרת?** ולמה לא נכשיר מטעם זה לקדש ידיו ורגליו לכתחילה בכלי חול בחוץ?

ומתריצין: סבר רבי חייא בר יוסף שצריך לקדש בפנים ובכלי שרת משום שדיני עבודת הפרה צריכים להעשות **כעין עבודה שנעשית בפנים**, אלא שגזירת הכתוב היא ששחיתתה ושריפתה יהיו בחוץ, אך את הקידוש שיכול להעשות בפנים, חייבים לעשותו כעין קידוש לפני עבודה הנעשית בפנים⁽¹⁴⁾.

בו, ואין נקטו הרמב"ם על קידש בחוץ, ולא על קדשו בפנים ויצא.

ואמנם **הגרעק"א** בגהש"ס ציין למשנה בפרה [פ"ד ה"א] דתנן שם "שלא רחץ ידים ורגלים פסולה", ויתכן לפרש כוונתו, שלא הקשתה הגמרא ממשנה זו כיון שלרבי יוחנן פשיטא שאין יציאה פוסלת בקידוש ידים ורגלים, שהרי כל מעשיה בחוץ, ורק לרבי חייא בר"י מקשינן שתפסול כי הצריך לקדש בפנים, ומוכח שלא פסלה יציאה, ועל כך דחינן שגם רבי חייא סובר שכשרה כי כל מעשיה בחוץ, ולרבי יוחנן פשיטא, וכיון שהרמב"ם פסק כרבי יוחנן, נקט טעם זה להכשיר קידוש בחוץ, וכל שכן כשקידש בפנים ויצא לחוץ. וראה חו"א ודבר אברהם שם.

14. להלכה פסק **הרמב"ם** [פ"ה מב"א מ"ג] שאם יצא מן המקדש צריך לחזור ולקדש, והוסף [בה"ב] שאם חזר ועבד ולא קידש, אם לא הסיח דעתו עבודתו כשרה, וכבר הבאנו [בהערה 2] **שהכסף משנה** ביאר שמספק לא פוסלים את העבודה, והיינו כמבואר לעיל [יט. הערה 13] שאי אפשר לחייב בקרבן אחר שמא יחזיר דינו כחולין בעזרה, ולכן גם בספק דאורייתא נפסק לקולא.

אולם **בטהרת הקודש** נקט שהרמב"ם פסק כרבי אליבא דאביי שלינה פוסלת רק מדרבנן [כדעת הסמ"ג וקרי"ס בע"א הערה 14], ורבנן לא גזרו לפסול עבודה. ותמה עליו **בשפת אמת**, שהרי ספק הגמרא ביציאה הוא אפילו לרבי, שמא יציאה פוסלת מדאורייתא משום היסח הדעת, אף שלינה פוסלת רק מדרבנן.

ובקרן אורה ובאור שמח ובאבן האזל דייקו מלשון הרמב"ם ש"עבודתו כשרה" בתורת ודאי, שהרי לא כתב ש"לא חילל", ומקורם מדאמרינן בסמוך "אם תמצוי לומר יציאה לא פסלה" ורק לכתחילה צריך לחזור ולקדש, [ובקר"א הביא מקור לזה מהירושלמי], ומשמע שאף אם יודע בבירור שלא הסיח דעתו צריך לקדש לכתחילה, וכבר הבאנו [בסוף הערה 2] שהגרא"ל מאלין ביאר שצריך לכתחילה קידוש לעבודה אף

בפנים, [ראה חידושי הגרי"ז פרה אדומה דף סג א] ועל כך מקשינן למה נצרך קידוש זה, ומתריצין שצריך קידוש כעין עבודה, וכן משמע **ברמב"ם** [פ"ד מפרה אדומה ט"ו] שכתב "שרפה שלא בקידוש ידים ורגלים פסולה מפני שמעשיה כעין עבודה, ומשמע שכל חיוב הקידוש הוא מטעם זה וראה **בחזו"א** [פרה ח' י"ז] שנקט כי בסוגין מבואר דהיינו קידוש מדרבנן, וכן הסיק **במקדש דוד** [ס"ס ל"ח].

אך **בשטמ"ק** [אות י"ד] פירש שקושיה הגמרא לקדש בכלי חול, ולמה צריך לקדש בכלי שרת, והיינו כפשוטו, שקושיה הגמרא אם כל מעשיה בחוץ למה צריך לקדש בפנים ובכלי שרת, והרי סופו לצאת אך קידוש ודאי צריך, ומתריצין שנעשה בכלי שרת בפנים כעין עבודה.

וכן משמע מדרבי **הרמב"ם** בפיה"מ [פרה פ"ד] שפרה טעונה קידוש ידים ורגלים כי חטאת קריא רחמנא, וכבר תמה **במשנה אחרונה** [שם] שהרי פרה אינה קריבה על המזבח, וחטאת גופה כשאינה קריבה על המזבח אלא בבמה אינה טעונה קידוש ידים ורגלים, ותלמד פרה ממנה להפטר מקידוש. וצריך לומר שדין פרה בחוץ הוא כחטאת במקומה בפנים.

וראה **דבר אברהם** [ח"א ז, ו] שביאר כי קושיה הגמרא היא מאחר שהקודש נפסל ביציאה בהכרח שאין בפרה דיני קידוש כמו בפנים, ואין דין הקידוש כלול ב"חטאת היא", ומתריצין שלמדו מ"חטאת היא" שצריך לעשותה "כעין עבודה" ולעשות בה קידוש.

13. **הרמב"ם** [פ"ד מפרה אדומה ט"ו] כתב והינן מקדש ידים ורגלים, בכלי שרת בפנים, ואם קדש בחוץ ומכלי חול ואפילו במקידה של חרש, כשר, הואיל וכל מעשיה בחוץ. וכתב **הכסף משנה** שפסק כרבי יוחנן, ותמיהו **הקרן אורה ושפת אמת** שהרי לרבי יוחנן אפילו לכתחילה אינו צריך לקדש בפנים ובכלי שרת.

ועוד הקשו, שהטעם "הואיל וכל מעשיה בחוץ" נצרך בסוגיין רק לרבי חייא בר יוסף, לבאר למה לא נפסל ביציאה אחר שקידש בפנים, אבל לרבי יוחנן שמקדש בחוץ, אין צורך

לשקיעת החמה, וטבל, ונותר לו רק פרק זמן קצר עד השקיעה, והנידון הוא אם הסיח דעתו בזמן הקצר הזה משום שאינו ראוי בו לעבודה, או לאו⁽¹⁵⁾.

תא שמע: פרה אדומה – רבי חייא ברבי יוסף אמר, מקדש הכהן העובד בה את ידיו ורגליו לפני העבודה בכלי שרת, בפנים, ויוצא ועובד בהר המשחה. ורבי יוחנן אמר, מקדש אפילו בחוץ ואפילו בכלי חול ואפילו במקידה של חרס!

ומדייקת הגמרא: והא פרה אדומה, דטמוי מטמינן כא-א ליה לכהן העובד בה לאחר שקידש ידיו ורגליו, דתנן: מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה [בטומאת שרץ, שיש לה טהרה בטבילה בו ביום], ומטבילין אותו לאחר מכן, והיה אותו כהן השורף את הפרה טמא טומאת טבול יום. ועשו כן כדי להוציא מלבן של צדוקים, שהיו אומרים שאין הפרה נעשית בטבול יום אלא אך ורק במעורבי

לאחר שיטבול ידיו, דק ליה, מדקדק הוא לשמור על קידוש ידיו ורגליו, ולא מסח דעתיה ממנו!⁽¹⁵⁾

תא שמע: קידש ידיו ורגליו, ונטמאו ידיו – מטבילין, ואין צריך לקדש!

ודחינן: נטמאו ידיו בלבד לא מיבעיא לן, ופשיטא שאינו צריך לקדש. כי קא מיבעיא לן כאשר נטמא כל גופו,⁽¹⁶⁾ וטבל, האם גם באופן כזה חייב לחזור ולקדש⁽¹⁷⁾.

ותמזה הגמרא: אם נטמא כל גופו, תיפוק לי שחייב לקדש כיון דבעי למיעבר הערב שמש, שהרי אפילו אחר טבילתו אין הוא נטהר עד שקיעת החמה, ואם כן ודאי אסוחי מסח דעתיה בזמן רב שכזה?!

ומתריצין: אופן האיבעיא הוא כגון דאיטמי סמוך

שאינו פוסל כשלא קידש.

אולם בזבח תודה נקט שאם יודע בבירור שלא הסיח דעתו אינו צריך לקדש ע"ש.

15. לכאורה תמזה למה הוצרכה הגמרא לומר "את"ל יציאה לא פסלה", והרי אף אם יציאה פוסלת משום שהסיח דעתו כיון דפריש, עדיין יש לומר שבטומאה אין היסח הדעת כיון דהדר חזי באותו מקום. ובבית הלוי [ח"א ה יב] כתב שאילו יציאה פוסלת אין ספק בטומאה, כי צריך לצאת כדי לטבול וממילא חייב בקידוש.

ותמה [שם אות ט] הרי לצורך טבילה צריך לפשוט בגדיו, והרי בכך נפסל הקידוש הראשון [כמו שהוכיח לעיל יט ב] הערה 2], ותיפוק ליה שצריך לקדש משום כך, אף אם טומאה אינה נחשבת כהסח דעת ותירץ, שהנדון בסוגיין הוא רק לגבי חילול עבודה, ומה שנפסל הקידוש משום שהוא מחוסר לבישה אינו מחלל עבודה, אלא רק אם נחשב שהסיח דעתו מפני הטומאה.

הנצי"ב במרומי שדה כתב שהקידוש אינו נפסל ביציאתו לטבול, כיון שיוצא לצורך עבודה, וכונתו, שהרי הנידון באיבעיא זו הוא על היסח הדעת, וכבר התבאר לעיל [בהערה 11] שאין היסח הדעת ביוצא לעבודה אלא רק משום פסול יוצא שגורו בה.

16. **בחק נתן** הקשה הרי מדרתן "נטמאו ידים ורגלים אין צריך לקדש" משמע שאילו נטמא כל גופו צריך לקדש.

ובספר **לשם זבח** תירץ שהוצרך לומר נטמאו ידים ורגלים להשמיענו שמועילה להן טבילתן לטהר אף שלא טבל כל גופו. ובכך תירץ גם את קושית **הפנים מאירות** למה הוצרך לומר "יצאו הרי הן בקדושתן" והרי דין זה נלמד בקל וחומר מנטמאו שיש בהן יותר הסח הדעת ואינן טעונות קידוש. ובהכרח שמשמענו חידוש בטבילה שמועילה במקום קידוש, והה

אמינא שמועילה דוקא בנטמאו ולא ביצאו, ולכן נשנו שתייהן.

17. **בשפת אמת** כתב שאף על פי שגם ידיו שנטמאו אינן ראיות לעבודה, מכל מקום בנטמא גופו יש הסח הדעת יותר, כי צריך הערב שמש, ואפילו סמוך לשקיעת החמה צריך להמתין קצת, ולכן מספקא לן אם טעון קידוש, מה שאין כן בידי שאינו צריך לשהות כלל ואינן צריכות קידוש.

18. **הרמב"ם** [פ"ה מביאת מקדש ה"ו] כתב נטמא גופו באכילת אוכלין או משקין טמאין וטבל, אף על פי שאינו צריך הערב שמש חזר ומקדש אחר טבילה, שכל טבול מקדש ידים ורגלים ואחר כך עובד, ואם לא קידש לא חילל.

והעיר **הכסף משנה** שהרמב"ם נקט אופן זה, ולא את האופן שהעמידה הגמרא בנטמא סמוך לשקיעה, כי סמוך לשקיעה לא שכח, וכתב עוד שהרמב"ם פסק שלא חילל, כי האיבעיא לא נפשטה ומספק לא מחללינן עבודה.

ולכאורה תמוה, שהרי צריך לקדש מספק, ולמה נקט הרמב"ם טעם שכל הטובל מקדש, וצריך לומר שאילו טעם זה אין הסח דעת בטומאת כל גופו יותר מידי, שהרי בטומאה על ידי אוכלין אינו צריך הערב שמש, ולכן נקט שבכל גופו צריך קידוש מפני שטובל. אך עדין תמזה כי בגמרא לא הוכר אלא טעם של הסח דעת, וראה **זבח תודה**.

והגרי"ז הוכיח מכך שגם באיבעיא זו אין הנידון לפסול משום היסח הדעת, אלא שמשום היסח הדעת גזרו חכמים על קידוש ידים ורגלים כל פסולי קדשים של לינה יוצא וטומאה, ולפיכך אפילו באופן שודאי לא הסיח דעתו צריך לקדש ידיו, והיינו באוכל אוכלים טמאים שאין בהם היסח דעת כי אינו צריך הערב שמש.

והביא רביה מהירושלמי ביומא [פ"ב ה"א] שדן אם יש ריצוי ציץ על טומאת ידים, ומשמע שחל פסול טומאה על הידים ושייך בו ריצוי ציץ, ואף שהטומאה מנטמאת את הקידוש